

Lausunto: Luonnos hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta (kansainvälinen suojelu)

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/28833/2023

Diakonissalaitos kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Diakonissalaitos on yleishyödyllinen säätiökonserni, joka rakentaa oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. 157-vuotias säätiö tarjoaa yhdessä omistamansa yhteiskunnallisen yrityksen Rinnekotien kanssa vaikuttavia sosiaali- ja terveystalvueluja erityistä tukea tarvitseville ihmisille. Toiminnasta saadulla tuotolla tuemme kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia yleishyödyllisen työmme kautta.

Diakonissalaitos on tehnyt maahantulijoiden kanssa töitä yli 30 vuoden ajan. Tällä hetkellä tuemme muun muassa yksin alaikäisinä maahan tulleita nuoria, kidutettuja ja sotatraumatisoituneita, paperittomia ja Itä-Euroopan liikkuvaa väestöä. Toimintaa on sekä Suomessa että lähtömaissa.

Turvapaikkapuhuttelun pöytäkirjan käsittelyn poistaminen

Esityksessä ehdotetaan, ettei Maahanmuuttovirasto jatkossa kävisi turvapaikkapuhuttelupöytäkirjaa kansainvälistä suojelua hakevan kanssa läpi puhuttelutilaisuudessa, vaan hakijoille annettaisiin kohtuullinen määräaika, jonka aikana he voisivat halutessaan puhuttelun jälkeen toimittaa pöytäkirjaan lisäyksiä ja korjauksia (s. 26). Jää epäselväksi ja tulkinnanvaraiseksi, mikä määrittellään kohtuulliseksi määräajaksi ja millä perustein kyseinen määräaika määritetään.

Turvapaikanhakijan oikeusturvan toteutuminen vaarantuu, jos pöytäkirjan käsittely puhuttelun aikana poistetaan ehdotuksen mukaisesti. Kokemuksemme mukaan jo tälläkään hetkellä kuulemisissa ei ole kaikissa tapauksissa otettu huomioon kaikkia tarvittavia päätökseen vaikuttavia asioita tulkkauhaasteiden vuoksi. Pöytäkirjan käsittely on tällöin ollut kriittisessä roolissa tiedon oikeellisuuden varmistamiseksi. Pöytäkirjan toimittaminen jälkikäteen herättää huolen siitä, miten esimerkiksi tulkkauhapu varmistetaan tarvittaessa. Tämän lisäksi allekirjoitusvelvoite poistetaan, mikä tarkoittaa sitä, ettei myöskään voida varmistua kirjausten oikeellisuudesta tai siitä, kuka on antanut tiedot ja täydentänyt niitä. Ehdotus kaiken kaikkiaan vaarantaa turvapaikanhakijan oikeusturvan toteutumisen ja näkemyksemme mukaan johtaa lopulta enenevässä määrin vääriin päätöksiin sekä pitkittyneisiin prosesseihin.

Muuta

Edellä nostettujen huomioiden lisäksi esityksessä on muitakin epäselviä määritelmiä, jotka lisäävät tulkinnanvaraisuutta ja riskiä virheellisille päätöksille. Esityksessä ehdotetaan ulkomaalaislakiin sisällytettäväksi määritelmädirektiivin mukainen mahdollisuus jättää pakolaisasema myöntämättä tilanteessa, jossa hakija tekee uusintahakemuksen, jonka perusteet hän on itse tahallisesti aiheuttanut alkuperämaasta lähtönsä jälkeen. Hakijan toiminnan tulisi perustellusti täyttää tahallisuuden määritelmä siten, että hakijan toiminnan ainoana päämääränä voitaisiin katsoa olleen luoda perusteet turvapaikkahakemukselleen. (s. 27.) Ehdotus jättää epäselväksi sen, miten muun osapuolen mahdollinen vaikuttaminen henkilön toimintaan otetaan huomioon sekä miten erotetaan tahallinen tai toivottomasta asemasta johtuva epätoivoinen teko toisistaan.

Esityksessä ehdotetaan, että karkottamispäätösten täytäntöönpanokelpoisuutta koskevaa sääntelyä muutettaisiin siten, että karkottamispäätökset voitaisiin tietyissä kansainvälisen suojelun hakemiseen liittyvissä tilanteissa panna täytäntöön nykyistä nopeammin (s. 28). Tällä muutoksella vahvistetaan sitä epätoivottua reaktiota, jossa ihmiset katoavat entistä syvemmälle viranomaisen ulottumattomiin yhteiskunnassamme ja kaikki läpinäkyvyys ihmisten tavoitettavuudesta katoaa. Diakonissalaitos on erittäin huolissaan siitä, miten luonnoksessa esitetyt lyhytnäköiset muutokset tulevat toteutuessaan vaarantamaan turvapaikanhakijan oikeusturvan toteutumisen ja rapauttamaan oikeusvaltion periaatteita. Hakemusprosessien tehostaminen sinällään on hyvä tavoite, mutta hakemukset tulee silti käsitellä perusteellisesti, oikeellisesti ja laadukkaasti hakijan kannalta. Jokaisella tulee olla oikeus oikeudenmukaiseen ja ihmislähtöiseen turvapaikkaprosessiin.

Lisätietoja:

Anne Hammad, johtaja, maahantulijoiden palvelut, anne.hammad@hdl.fi, 050 502 0022

Miinukka Tuominen-Hakoila, vaikuttamistyön päällikkö, miinukka.tuominenhakoila@hdl.fi, 040 705 8256